



SAKSPAPIR

Saksnr	Utval	Type	Dato
23/2018	Formannskap/plan- og økonomiutvalet	PS	23.04.2018

Sakshandsamar	Arkiv	ArkivsakID
Trine Pettersen Grønbech		18/473

EIGARSKAPSMELDING FOR VAKSDAL KOMMUNE - DRØFTINGSSAK

Vedlegg:

Eigarskapsmelding versjon for drøftingssak 12.04.2018

Rådmannen sitt framlegg til vedtak:

Saka vert lagt fram for drøfting.

- 1.1 Formannskapet sluttar seg til framlegget til eigarskapsmelding og ber rådmannen leggje fram sak om Eigarskapsmelding for endeleg politisk handsaming med følgjande tillegg/endingar:
- 1.2 Formannskapet sluttar seg til framlegget til eigarskapsmelding og ber rådmannen leggje fram sak om Eigarskapsmelding for endeleg politisk handsaming.
2. Eigarskapsmeldinga vert lagt fram etter at kommunen har fått årsberetning for 2017 i hende frå selskapa.

Saksopplysningar:

Kort om saka

Eigarskapsmeldinga vert snarleg lagt fram for handsaming. Ettersom det er første gong kommunen utarbeidar eigarskapsmelding er det turvande å drøfte opplegg og innhald med formannskapet som plan/økonomiutval før saka vert ferdigstilt. Framlegg til eigarskapsmelding reiser ei rekkje prinsipielle problemstillingar som det er viktig å få politisk eigarskap til, og avklaring av, for at den ferdig vedtekne eigarskapsmeldinga skal bli eit godt styringsverktøy for kommunalt eigarskap. Arbeidet har i hovudsak freista å utarbeide eigarskapsmeldinga i samsvar med framlegg til ny kommunelov sine krav til eigarskapsmelding, i tillegg til selskapskontroll for Vaksdal kommune, KS sine tilrådingar for godt kommunalt eigarskap og NUBR sine tilrådingar til godt eigarskap.

Eigarskapsmeldinga gir også uttrykk for eigarstrategi for dei enkelte selskapa. Det er første gong kommunen legg fram ei eigarskapsmelding, noko som gjer at det har vore naudsynt å gå gjennom tilgjengeleg dokumentasjon for alle eigarskap kommunen har. Til dels har dette vore krevjande, og tilgjengeleg informasjon har vist seg å vere ufullstendig. Det er naudsynt med brei politisk gjennomgang av oversynet over den kommunale porteføljen, og særleg formlueringane av kommunens føremål med selskapa, for å sikre at dette er i samsvar med politiske føresetnader. Formuleringane er henta frå tilgjengeleg informasjon, så som vedtekter, selskapsavtaler og årsmelding.

I samsvar med føresetnader til lovføresegn om eigarskapsmelding i ny kommunelov er alle selskap kommunen har eigarinteressar i tatt med, også der kommunen eig berre ein aksje. Vaksdal kommune har i det store ikkje store eigardeler i aksjeselskap eller interkommunale selskap. For Vaksdal Næringsselskap er situasjonen annleis, der har kommunen aksjemajoriteten. For dette selskapet foreslår rådmannen at det vert utarbeidd ein selskapsstrategi i samarbeid med dei andre eigarane. Dette er eit utprega politisk arbeid som treng politisk forankring også under saksførebuinga. Ein mogeleg framgangsmåte er å vert etablere ei eiga arbeidsgruppe med saksordførar og rådmannen som sekretær for dette arbeidet

Samstundes pågår det eit arbeid med evaluering av organisasjonsform for AO- senteret, frivilligsentralen, IKTNH og evaluering av Interkommunal Legevakt (IKL). Det er naturleg å samanfatte dette arbeidet med eigarskapsmeldinga. Det kan og vere turvande å leggje endeleg handsaming av eigarskapsmeldinga til kommunen har fått tilsendt årsmelding frå alle selskap, slik at me har oppdatert og samla informasjon for året 2017 i gjeldande eigarskapsmelding.

Bakgrunn

Heimel

- Vedtak i kommunestyre 09.11.2015 sak 70/2015: Oppfølging tiltak etter selskapskontroll.
- Ikkje lovkrav i gjeldande rett, men i framlegg til føresegn om eigarskapsmelding i ny kommunelov
- NUBR sine tilrådingar
- KS sine tilrådingar for eit godt og aktivt eigarskap.

Innhaldet i eigarskapsmeldinga

Ei eigarskapsmelding er eit overordna politisk styringsinstrument for verksemd som er lagt til eit eige rettssubjekt, eller eit eiga styre etter kommunelova § 27. Ei eigarskapsmelding bør som minimum ha tre hovudpunkt:

- Oversikt over kommunens verksemd som er lagt i selskap og interkommunale samarbeidstiltak
- Prinsipp for eigarstyring
- Formålsdiskusjon og selskapsstrategi knytt til dei ulike selskapa

Kva eigarskap som er omfatta

Gjeldande kommunelov har ikkje føresegn om eigarskapsmelding men i framlegg til ny kommunelova er det foreslått å lovfeste følgjande minimumskrav:

26-1 Eierskapsmelding

Kommuner og fylkeskommuner skal minst én gang i valgperioden utarbeide en eierskapsmelding som skal vedtas av kommunestyret eller fylkestinget selv.

Eierskapsmeldingen skal inneholde

- 1. kommunens eller fylkeskommunens prinsipper for eierstyring*
- 2. en oversikt over selskaper, kommunale eller fylkeskommunale foretak og andre virksomheter som kommunen eller fylkeskommunen har eierinteresser eller tilsvarende interesser i*
- 3. kommunens eller fylkeskommunens formål med sine eierinteresser eller tilsvarende interesser i virksomhetene nevnt i bokstav b.*

Bakgrunnen for dette framlegget er utførleg handsama i NOU 2016: 3 der det mellom anna vert vist til at sjølv om den formaliserte lovgjevnaden for eigarskapa går fram av regelverket som gjeld for den konkrete selskapsformen, er dette noko som gjeld for alle eigarar. Den særskilte kommunale eigaroppfølginga er ikkje lovregulert. Det kan vere trong for eigarmøter eller anna direkte kontakt mellom kommunen og selskapet. Eller det kan gjelde utarbeiding av styringsdokument så som prinsipp for eigarstyring, eigne selskapsstrategiar for den einskilte selskap eller eigarskapsmelding. Vidare understrekar utvalet at:

«Ettersom eksterne virksomheter forvalter offentlige midler og produserer offentlige tjenester er det behov for sterkere rettslige virkemidler for å sikre god eierstyring. Ved å legge kjernevirksomhet ut i et selskap vil kommunens innbyggere bli avhengig av selskapets tjenester. Dårlig eierstyring kan føre til at innbyggerne ikke får det de har krav på. Hensynet til rettssikkerhet er derfor også et argument for skjerpet krav til kommunens eierstyring.»

Arbeidsmetodikk

Arbeidet er bygd på:

- Framlegg til ny kommunelov
- KS tilrådingar for godt kommunalt eigarskap
- NUBR sine tilrådingar for god eigarstyring
- Selskapskontroll for Vaksdal kommune (2015)
- K- vedtak 70/2015
- Andre kommunar sine eigarskapsmeldingar (som er gjort tilgjengeleg): Odda kommune, Levanger kommune, Verdalen kommune, Trondheim kommune, Kvinesdal kommune, Kristiansand kommune, Bergen kommune, Follidal kommune
- Arkivsøk/anna søk etter dokumentasjon for styringsdokument knytt til kommunens eigarskap

Særleg om framlegg til eigarstyringssprinsipp

Tufta på dette bakgrunns materialet ligg det framlegg om følgjande prinsipp for eigarskap i Vaksdal kommune som så vert konkretisert i kommunens prinsipp for god eigarstyring.:

Prinsipp for eigarskap i Vaksdal kommune:

- Vaksdal kommune skal utøve sitt eigarskap profesjonelt innanfor ramma av norsk selskapslovgjeving og vere bygd på ållment aksepterte eigarstyringssprinsipp og på erfaring frå andre samanliknbare kommunar.
- Eigarstyringssprinsippa skal vise korleis kommunen skal opptre som eigar og kva for forventningar kommunen stiller til selskapa. Formålet med prinsippa er å avklare roller og ansvar, sikre opne, ryddige avgjerdssprosesser, redusere risiko og fremme verdiskaping.
- Vaksdal kommune sine prinsipp for god eigarstyring gjeld i utgangspunktet i styring av alle heleigde og deleigde selskap.

Kommunens prinsipp for god eigarstyring

1. Kommunen skal etablere og avvike selskap på bakgrunn av ein grundig analyse av kommunen sitt behov og mål for verksemda.
2. Kommunen set klåre mål og resultatkrav til selskapa.
3. Eigaravgjerder og vedtak kan berre det einskilte eigarorgan fatte/gjere.
4. Kommunen utøver sin eigaroppfølging gjennom rapportering, dialog og kontroll
5. Styret sin samansetnad er kjenneteikna av kompetanse, kapasitet og mangfald ut frå eigenarten ved selskapet.
6. Styret sitt arbeid bør vere strukturert, kompetent og vere gjenstand for jamnlege

evalueringar

7. Det skal være openheit knytt til kommunen sitt eigarskap i selskap.
8. Kommunen sitt eigarskap skal bidra til samfunnsansvarleg forretningsdrift.

Vurdering

Auka fokus på eigarskapsforvaltninga er viktig og naudsynt. Ei gjennomarbeidd og godt forankra eigarskapsmelding vil vere eit viktig tiltak for å betre styringa med kommunale selskap. Mange kommunar har utfordringar med eigarstyringa, noko lovarbeidet fram mot ny kommunelov viser.

I forskningsrapporten *Kommunale selskap og folkevalgt styring gjennom kommunalt eierskap* (NIBR-rapport 2015:1) har Norsk institutt for by- og regionforskning undersøkt i kva grad og korleis norske kommunar tek i vare omsynet til god folkevalt styring over den delen av verksemda som er organisert i fristilte selskap. Funna var mellom anna:

«Flere kommuner har imidlertid flere utfordringer med eierstyringen. Dette omfatter blant annet:

- manglende prestasjonskrav til selskapene
- manglende interesse fra lokalpolitikere
- ordførere som ikke har tilstrekkelig informasjon for å drive eierstyring
- utfordringer med å få til en bred folkevalgt forankring av eierstyringen
- manglende involvering av kommuneadministrasjonen.

I tillegg inngår ofte selskapene i komplekse eierstrukturer som kan gjøre det vanskelig å holde oversikt og fordele ansvar. Dette innebærer risiko for at den politiske kontrollen med selskapene blir svekket, og et demokratisk underskudd.

Gjennom lovfesting freistar departementet å oppnå:

- Meir merksemd og medvetskap om eigarstyring
- At det er mogeleg for kommunen sjølv og innbyggjarane å følgje med på viktige kommunale ansvarsområde som vert handtert og utført av selskap
- Forankring av eigarskapspolitikken i breie politiske prosessar

Departementet understrekar at eigarskapsmeldinga skal innehalde eit total oversyn over organisasjonsformar der kommunen har satt ut si verksemd, uavhengig av storleik og reell høve til å påverke styringa av selskapet gjennom eigarrepresentasjon i generalforsamling e.v. I tillegg til dei tradisjonelle selskapsformane omfattar det også kommunale føretak, vertskommunesamarbeid og noverande kommunelova § 27- samarbeid.

Gjeldande rett har som sagt ikkje føringar korkje for at det skal utarbeidast ei eigarskapsmelding eller kva for innhald denne skal ha. Det er like fullt lagt til grunn i lovforarbeidet at eit aktiv eigarskap må innehalde dei minimumskrava som lovframlegget viser til. Denne eigarskapsmeldinga er freista haldt i samsvar med desse førsegna.

Kva for viktige strategiske grep er det som gjerast i denne meldinga:

1. Eigarskapsmeldinga uttrykkjer og utdjuper framlegg til kommunens prinsipp for eigarstyring.
2. I prinsippa er det tatt inn krav til vurdering av formål med eigarskapen for det einskilte selskap. Det vert stilt krav til val av styre og til styrets kompetanse og arbeid. Det er uttrykt kva for oppfølging og dialog det skal vere mellom kommunen og selskapa. Og det er uttrykt kva oppgåver, ansvar og mynde som ligg til kommunestyret, formannskapet, ordførar, fullmektig og rådmannen når det gjeld oppfølging av eigarskapen.

3. I tillegg er det gitt eit oversyn over den kommunale eigarskapen der kommunens forventningar til det einskilte eigarskapet er uttrykt. Dette er tilstrekkeleg som eigarstrategi for selskapa. (jfr mellom anna «selskapskontroll Vaksdal kommune 2015)
4. Derneft er det gitt eit oversyn over regelverket for dei einskilte eigarskapsformene, og korleis høve til politisk styring heng saman med val av selskapsform og val av formål med selskapet.
5. Eigarskapsmeldinga skal med dette vere lett tilgjengeleg som styringsreiskap både for kommunen og for selskapa.
6. Arbeidet må halde fram, oppdaterast og forbetrast, noko som er ein føresetnad i framlegg til årshjul/rutine for styringsdialog og oppdatering.

Proessen vidare:

Eigarskapsmeldinga lyt bli oppdatert i samband med handsaming om sak om AO- senteret, evaluering av Interkommunal legevakt og utarbeiding av styringsdokument for IKTNH som § 27 – samarbeid.

I tillegg til dette er det ei sak under arbeid om framtidig organisering av Frivilligsentralen. Men det er sjølvstendig uvisst kva for organisering kommunestyret vil vedta.

Sjølv om all form for eigarskap skal vere med i oversynet, er det eit selskap der kommunen har eigarandelar som er store nok til at kommunen øver stor påverknad på selskapet. Det gjeld Vaksdal Næringssselskap der kommunen har aksjemajoriteten. For dette selskapet kan det vere føremålstenleg å utarbeide ein eigen selskapsstrategi. Dette arbeidet er av utprega politisk karakter og må gjerast saman med dei andre eigarane. Ei arbeidsgruppe med politisk saksordførar med rådmannen som sekretær kan vere ein effektiv måte å arbeide på som sikrar politisk forankring under heile prosessen.

Konklusjon

Framlegg til eigarskapsmelding vert lagt fram for drøfting for å sikre naudsynt forankring for innhaldet før saka vert lagt fram for endeleg politisk handsaming. Saka kjem tilbake til formannskapet som vedtakssak.